

İlköğretim Müfettiş Adaylarının Kendini Açma Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Oya G. ERSEVER*

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim müfettiş adaylarının kendini açma davranışları, yaşa, doğum sırasına, yaşamının çoğunu geçirdiği vere ve meslekte çalışma yıllarına göre incelenmiştir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen "Bilgi Toplama Formu" ve "Kendini Açma Envanteri" ile toplanmıştır. İstatistiksel analizler STATVIEW II bilgisayar paket programı kullanılarak Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile yapılmıştır. Sonuçlar anlamlı çıkmamıştır ($p > 0.05$).

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, müfettiş adayları, kendini açma davranışları.

SUMMARY

In this research, elementary school inspector candidates' self-disclosure behavior have been examined according to the age, the birth order, the place where person spends most of his life and the work years in the profession. The research data was collected by the "Self-Disclosure Inventory" and "the Information Inquiry Form" which is developed by the researcher. One way variance of analysis (ANOVA) has been used from the computer packet program of STATVIEW II for the Statistical analysis. The result of this research study was not found significant ($p > 0.05$).

Key Words: Elementary School, Inspector candidates, Self-disclosure behavior.

* Doç. Dr.; H.Ü. Eğitim Fak. Psi. Dan. ve Reh. Bilim Dalı Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Kendini açma (KA) kişilerarası ilişkilerde, bilhassa ilişkinin geliştirilmesinde önemli bir faktördür (Altman ve Taylor, 1973; Derlega ve Chaikin, 1975). Öğretmenlik ve Müfettişlik mesleğinde de bu konu oldukça önemlidir. Çünkü, öğretmen öğrencileri, ilköğretim müfettişi ise hem öğrencileri hem de öğretmenleri etkiler. Genelde öğrenciler kendileri ile duygusal bir bağ kuramayan öğretmenlerin derslerini fazlaca benimsemezler (Selçuk, 1992). Öğretmenlerin kendi kişilik özelliklerini de dikkate alarak kendilerini normal ölçülerde öğrencilere açmaları sağlıklı ilişkilerin kurulması için gerekli davranışlardan biridir. Jourard (1971) kendini çok az veya çok fazla açmanın bir rahatsızlık ifadesi olduğunu vurgular.

Bu araştırmada, öğretmenleri denetlemek ve onlara rehberlik etmek gibi görev ve sorumlulukları üstlenen ilköğretim müfettiş adaylarının kendini açma davranışları, yaş, doğum sırası, yaşamının çoğunu geçirdiği yer ve meslekte çalışma yıllarına göre incelenmiştir. Amaç, şimdiye kadar ele alınmamış olan ilköğretim müfettiş adaylarının bazı değişkenlere göre kendini açma davranışlarının ortaya konulmasıdır. Başka bir deyişle, bazı değişkenler açısından ilköğretim müfettiş adaylarında, toplam puanlarına göre kendini açma ile konu ve bireylere göre kendini açma nasıl olmaktadır sorusunun yanıtı aranmış ve bu KA puanları arasında anlamlı farklar olup olmadığı araştırılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin kendini açma davranışları Selçuk (1989) tarafından incelenmiş öğrencilerin uyum düzeyi ile kendini açma arasında yüksek bir ilişki olduğu belirlenmiştir Aşık (1992) üniversite öğrencilerinin kendini açma davranışlarını bazı etmenler açısından incelemiş ve kendini kabul düzeyinin, toplam puan olarak genelde kendini açma düzeyi üzerinde, kendini kabul düzeyi yüksek öğrenciler lehine etkili olduğunu bulmuştur. Ekebaş (1994) ise lise son sınıf öğrencilerinin kendini açma davranışlarını cinsiyet ve kendini gerçekleştirme düzeyleri açısından incelemiştir. Cinsiyete göre kendini gerçekleştirme puan düzeyleri açısından lise öğrencilerinin kendini açma toplam puanlarına bakıldığında kız öğrenciler lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Yine, öğrencilerin kendini gerçekleştirme puan düzeylerine göre kendini açma envanterinden aldıkları puanlar incelendiğinde kendini gerçekleştirme düzeyleri yüksek olanların lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Yıldırım ve Ergene (1994) Hacettepe Üniversitesi 1992/93 yaz döneminde Eğitim Yönetimi, Teftişi ve Ekonomisi Lisans Tamamlama Programına katılan İlköğretim Müfettiş Adaylarının iş doyumlarını empatik eğilim düzeyleri açısından incelemiştir. Bu araştırmada, müfettiş adaylarının empatik eğilim düzeyleri arttıkça iş doyum düzeylerinin de arttığı bulunmuştur. Ergene (1994) 1992/93 yaz döneminde yine aynı müfettiş adaylarının iş doyum düzeylerini incelemiş ve eşi çalışmayan müfettiş adaylarının iş doyumlarının eşi çalışan müfettiş adaylarına kıyasla daha yüksek olduğunu ve meslekte çalışma yılları arttıkça iş doyumunda da artma olduğunu bulmuştur.

Literatür incelendiğinde ilköğretim müfettiş veya müfettiş adaylarının kendini açma davranışlarının incelenmediği görülmüştür. Araştırmacı ilk önce iş doyumunu kendini açma davranışları ve bazı değişkenler açısından incelemeyi

planlamış, ancak KA puanları ile iş doyumu puanları arasındaki ilişki katsayısı $r = .10$ hesaplanınca iki ölçek arasında ilişkinin olmaması sonucu planlarını değiştirmiştir. Kendini Açma davranışları ve iş doyumu bazı değişkenler açısından incelenerek iki ayrı araştırma şeklinde yayına hazırlanmıştır. Bu makalede kendini açma davranışları bazı değişkenler açısından incelenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini 1993/94 yaz aylarında Hacettepe Üniversitesi'nde, Eğitim Yönetimi, Teftişi ve Ekonomisi Lisans Tamamlama Programı'na katılan, müfettiş adayları oluşturmaktadır. *Örneklem* ise ilk aşamada seçkisiz olarak alınan 5 şubedeki toplam 204 müfettiş adayından oluşmuştur. Test sonuçlarının daha sağlıklı olması amacı ile KA Envanterini kaydırarak dolduran 5 kişi, sayıları çok az olduğu için 7 kız ve ana-babası ölü veya üvey olan 11 müfettiş adayı (ana-baba sütununu boş bırakmışlardır) örnekleme ve işleme dahil edilmemişlerdir. Böylece, örnekleme, hepsi erkek olan 171 kişiden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları:

Kategoriler halinde ele alınan bağımsız değişkenleri (bireyin yaşını, doğum sırasını, yaşamının çoğunu geçirdiği yeri ve meslekte çalışma yıllarını) belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen Bilgi Toplama Formu uygulanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan kendini açma davranışını belirlemek için ise Jourard (1958) tarafından geliştirilen ve Selçuk (1989) tarafından Türkiye'ye adapte edilerek geliştirilip uyarlanan Kendini Açma Envanteri kullanılmıştır. Kendini Açma Envanteri'nde her bir madde 0, 1 veya 2 olarak puanlanmakta, 6 konuya ve 6 da bireye göre açılma olmak üzere 12 alt ve bir toplam puan elde edilmektedir. Envanterin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .84 dür. Geçerliliğine ilişkin olarak benzer ölçekler geçerliği çalışması yapılmış, ölçüt alınan Prof. Dr.Feriha Baymur'un "Kendini Anlatma Envanteri" ile benzer ölçekler katsayısı .68 bulunmuştur.

İşlem ve Verilerin Analizi: Veri toplama araçları sınıf ortamında birbiri ardısıra araştırmacı ve H.Ü. Öğretim elemanları tarafından uygulanmıştır. Cevaplar puanlanmıştır. 171 kişiden elde edilen veriler bilgisayarda envanterin puanlarına göre en düşüğe en yüksek puana doğru dizilmiş, kategoriler halinde ele alınan bağımsız değişkenlerin her biri için sınıflandırılmış ve istatistiksel analizleri yapılmıştır. Ele alınan bağımsız değişkenlerin müfettiş adaylarının kendini açma davranışları üzerinde etkili olup olmadığını test etmek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Hesaplanan F değerleri tablolardaki F değerinden büyük olmadığı için sonuçlar anlamlı çıkmamıştır ($p > 0.05$). İstatistiksel analizlerin yapılmasında STATVIEW II bilgisayar paket programından yararlanılmıştır. Araştırmada hata payı $p = 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Yaşları farklı İlköğretim Müfettiş Adayları'nın KA toplam puanlarının n sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları Tablo: 1'de, KA toplam puanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları ise Tablo:2'de verilmiştir. Hesaplanan $F = .5$ değeri $F_T = 2.67$ değerinden küçüktür.

Tablo: 1
Yaşları Farklı İlköğretim Müfettiş Adaylarının Kendini Açma
Toplam Puanlarının n Sayıları, Ortalamaları ve
Standart Sapmaları

Gruplar	n	\bar{x}	s
YG 25-30	5	324.2	127.4
YG 31-35	58	374.9	93
YG 36-41	99	369.3	108.6
YG 41-+	9	350.6	80.9

Tablo: 2
Yaşları Farklı İlköğretim Müfettiş Adaylarının Kendini Açma
Toplam Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi
Sonuçları

Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F Değeri
Gruplararası	3	15144.1	5048	0.5
Grupiçi	167	1766737.3	10579.3	$p = 0.6986^*$
Genel	170	1781881.3		

$F_T = 2.67$ $p = 0.05$

* Anlamsız

Yaşları farklı ilköğretim müfettiş adaylarının KA toplam puanları arasında anlamlı farklar bulunmamıştır ($p > 0.05$). Yaşın KA davranışları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir. Literatürde bu araştırmadaki evren veya örneklem grubuna benzer bir grupla KA davranışları incelenmiş bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Selçuk (1989) üniversite öğrencilerinin KA davranışlarını incelerken 1. ve 3. sınıfta olmanın KA toplam puanlarını etkilemediğini bulmuştur. Aşık (1992) Üniversite öğrencilerinin KA davranışlarını incelerken yaşın KA toplam puanı üzerinde etkili olmadığını ortaya koymuştur. Bu araştırmanın örnekleminde yaş 25 ile 41 ve üzeri olmasına rağmen bulgular arasında paralellik görülmektedir. Bulgular birbirlerini desteklemektedir.

Doğum sırası farklı ilköğretim müfettiş adaylarının KA toplam puanlarının n sayıları, ortalamaları ve Standart Sapmaları Tablo 3'de, KA toplam puanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları ise Tablo 4'de verilmiştir.

Hesaplanan $F = .5$ değeri $F_T = 2.67$ değerinden küçüktür. Doğum Sırası Farklı İlköğretim müfettiş adaylarının KA Toplam puanları arasında anlamlı farkla r bulunamamıştır ($p>0.05$). Doğum Sırasının KA davranışlarını etkilemediği söylenebilir. Literatürde, bu araştırmadaki evren veya örneklem grubuna benzer bir grupla KA davranışları incelenmiş bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Tablo: 3
Doğum Sırası Farklı İlköğretim Müfettiş Adaylarının Kendini Açma Toplam Puanlarının n Sayıları, Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Gruplar	n	\bar{x}	s
İlk	46	364.2	85.4
Ortanca	109	373.8	104.8
Son	16	348.9	130.7

Tablo: 4
Doğum Sırası Farklı İlköğretim Müfettiş Adaylarının Kendini Açma Toplam Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F Değeri
Gruplararası	2	10117.3	5058.6	0.5
Grupiçi	168	1771764	10546.2	$p = 0.6198^*$
Genel	170	1781881.3		

$F_T = 3.06$ $p > 0.05$

* Anlamsız

Yaşamının çoğunu geçirdiği yer farklı ilköğretim müfettiş adaylarının KA toplam puanlarının n sayıları, ortalamaları ve Standart Sapmaları Tablo 5'de, KA toplam puanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları ise Tablo 6'da verilmiştir. Hesaplanan $F = 2.4$ değeri $F_T = 2.67$ değerinden küçüktür. Yaşamının çoğunu geçirdiği yer farklı ilköğretim müfettiş adaylarının KA toplam puanları arasında anlamlı farklar bulunamamıştır ($p>0.05$). Yaşamının çoğunu geçirdiği yerin KA davranışlarını etkilemediği söylenebilir. Literatürde, bu araştırmadaki evren veya Örneklem grubuna benzer bir grupla KA davranışları incelenmiş bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Aşık (1992) üniversite öğrencilerinin KA davranışlarını incelerken yaşamının çoğunu geçirdiği yerin KA toplam puan, konulara ve bireylere göre KA puanlarında etkili olmadığını bulmuştur. Bulunan bulgular, bu araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tablo: 5
Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yer Farklı İlköğretim
Müfettiş Adaylarının Kendini Açma Toplam Puanlarının
n Sayıları, Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Gruplar	n	\bar{x}	s
Köy	47	361.4	103.8
Kasaba	38	348.5	101.3
Küçük Kent	71	392.1	95.1
Büyük Kent	15	334.1	119

Tablo: 6
Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yer Farklı İlköğretim
Müfettiş Adaylarının Kendini Açma Toplam Puanlarına İlişkin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F Değeri
Gruplararası	3	74888.9	24963	2.4
Grupiçi	167	1706992.4	10221.5	p = 0.066*
Genel	170	1781881.3		

$F_T = 2.67$ p = 0.05

* Anlamsız p > 0.05

Meslekte çalışma yılları farklı ilköğretim müfettiş adaylarının KA puanları n sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 7'de, KA toplam puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları ise Tablo 8'de verilmiştir. Hesaplanan $F = .8$ değeri $F_T = 2.67$ değerinden küçüktür. Meslekte çalışma yılları farklı ilköğretim müfettiş adaylarının KA toplam puanları arasında anlamlı farklar bulunamamıştır ($p > 0.05$). Meslekte çalışma yıllarının KA davranışlarını etkilemediği söylenebilir. Literatürde bu araştırmadaki evren veya örneklem grubuna benzer bir grupta KA davranışları incelenmiş bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak, Ergene (1994) müfettiş adaylarının iş doyum düzeylerini incelerken meslekte çalışma yılları arttıkça iş doyumunun da arttığını bulmuştur. Bulunan bulgular bu araştırmanın bulguları ile çelişmektedir.

Tablo: 7
Çalışma Yılları Farklı İlköğretim Müfettiş Adaylarının
Kendini Açma Toplam Puanlarının n Sayıları,
Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Gruplar	n	\bar{x}	s
ÇY 1-5	1	292	.
ÇY 6-10	8	391.9	72.7
ÇY 11-15	85	377.5	95.9
ÇY 16-+	77	358.1	111.6

Tablo: 8
Çalışma Yılları Farklı İlköğretim Müfettiş Adaylarının Kendini Açma
Toplam Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F Değeri
Gruplararası	3	25402.7	8467.6	0.8
Grupiçi	167	1756478.7	10517.8	p = 0.4927*
Genel	170	1781881.3		

$F_T = 2.67$ $p = 0.05$

* Anlamsız $p > 0.05$

SONUÇ

Sonuç olarak kategoriler halinde ele alınan bağımsız değişkenlere (yaşa, doğum sırasına, yaşamının çoğunu geçirdiği yere ve meslekte çalışma yıllarına) göre KA toplam puanları arasında anlamlı farklar yoktur. Araştırmacı konulara ve bireylere göre KA davranışlarını da incelemiş yine anlamlı farklar bulamamıştır. Tablo sayısının artması makalenin yayımlanmasını güçleştireceği için konulara ve bireylere göre açılmaya ilişkin varyans analizi sonuçlarına burada yer verilmemiştir.

Bu konuda daha önce yapılan araştırmaların bulgularından da anlaşılacağı üzere kendini açma davranışının daha çok uyum (Selçuk, 1989), kendini kabul (Aşık, 1992) ve kendini gerçekleştirme düzeyleri (Ekebaş, 1994) gibi kişilik özelliklerinden etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Bu konuda, bundan sonra yapılacak araştırmalarda bu hususun dikkate alınmasında yarar vardır.

KAYNAKLAR

1. ALTMAN, I. and TAYLOR, A.D.: *Social Personal Relationships*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1973.
2. AŞIK, E.: "Üniversite Öğrencilerinin, Kendini Açma Davranışlarını Etkileyen Bazı Etmenler." (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1992.
3. DERLAGA, V.J. and CHAIKIN, A.L.: *Sharing Intimacy-What We Reveal to Others and Why*. London: Prentice-Hall, Inc., 1975.
4. EKEBAŞ, M.: "Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışlarının Cinsiyet ve Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri Açısından İncelenmesi." (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1994.
5. ERGENE, T.: "İlköğretim Müfettiş Adaylarının İş Doyum Düzeyleri." *1. Eğitim Bilimleri Kongresi: Kuram, Uygulama ve Araştırma*. Balcalı-Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Çukurova Üniversitesi Basımevi, Cilt 2, 1994, s. 697-706.
6. JOURARD, S.M.: *The Transparent Self*. Princeton NJ: Van Nostrand Pub., 1971.
7. SELÇUK, Z.: *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma (Self-Disclosure) Davranışları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1989.
8. SELÇUK, Z.: *İnsan İlişkilerinde Kendini Açma*. Vadi Yayıncılık, 1992.
9. YILDIRIM, İ. ve ERGENE, T.: "İlköğretim Müfettiş Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerine Göre İş Doyumları." *1. Eğitim Bilimleri Kongresi: Kuram, Uygulama ve Araştırma*. Balcalı-Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Çukurova Üniversitesi Basımevi. Cilt 2, 1994, s. 673-678.